

Nr 509

Av herr Heckscher m. fl., angående bostadspolitiken.

(Lika lydande med motion nr 428 i Första kammaren)

Förenklat uttryckt har den bostadspolitiska debatten under efterkrigstiden uppehållit sig kring frågan om vilka åtgärder som måste vidtagas för att bostadsbristen skall kunna hävas, för att bostadsköerna skall kunna avvecklas och för att bostadsstandarden för de många människor som bor trångt och i omoderna lägenheter skall kunna höjas. Den socialdemokratiska regeringens bostadspolitik har inte medfört någon nämnvärd förbättring. Tvärtom har det visat sig att en bostadspolitik, som huvudsakligen bygger på generella subventioner, hyreskontroll och en prioritering av det s. k. allmännyttiga byggandet, misslyckats. Bostadsbyggandet är det område, där fri företagssamhet och konsumenternas valmöjligheter effektivast har satts ur spel genom en ingående statlig reglering. Resultatet har blivit att marknaden sjutton år efter andra världskrigets slut fortfarande inte kunnat erbjuda stora skaror bostadssökande vad de framför allt annat behöver — en rymlig och modern eller moderniserad lägenhet.

Regeringen framhåller i detta läge att det byggs fler bostäder än tidigare, att nytillskottet av moderna lägenheter lett till en högre bostadsstandard och att även utrymmesstandarden förbättrats. Detta skall icke förnekas. Vad som emellertid intresserar människorna i en under de senare åren växande bostadskö är storleken av det *nettotillskott* som tillföres bostadsmarknaden varje år och icke siffror enbart för nyproduktionen. När man därför framhåller att bostadsbyggandet ökat från 40 000 lägenheter år 1951 till 69 000 budgetåret 1960/61 eller att det mellan åren 1946—1960 byggts 822 000 nya bostäder, innebär detta främst att det inträffat en naturlig förskjutning från äldre till nyare bostäder inom beståndet. Vilken ökning av det totala antalet bostäder som inträffat får man däremot inte veta.

Av det material som hittills framkommit genom 1960 års bostadsräkning kan man i detta avseende inhämta ytterst intressanta uppgifter. Det visar sig att nettoavgången lägenheter i äldre hus under den senaste 15-årsperioden varit utomordentligt hög. Inte mindre än 324 000 bostadslägenheter har sålunda under åren 1946—1960 avgått på olika sätt. Det har skett genom att åtskilliga fastigheter rivits, genom att bostadslägenheter blivit kontor eller affärs- och lagerlokaler, genom att husen övergivits eller övergått till fritidsbostäder eller genom att mindre lägenheter sammanslagits till större enheter. Nettotillskottet lägenheter har under den nämnda tidsperioden blivit 498 000 lägenheter, vilket innebär ett årligt nettotillskott med endast 33 000 lägenheter.

Gör man en uppdelning av detta nettotillskott på flerfamiljshus och små-

hus, finner man att flerfamiljshusen är starkt dominerande. Av nettotillskottet på 498 000 lägenheter finns sålunda endast 19 000 i småhus. Detta innebär att bostadsmarknaden årligen mellan åren 1946—1960 tillförts i genomsnitt 32 000 lägenheter i flerfamiljshus men blott 1 000 i småhus. Praktiskt taget hela nettotillskottet har utgjorts av lägenheter i flerfamiljshus.

Härigenom har småhusens andel av hela lägenhetsbeståndet minskats från 57 % år 1945 till 47 % år 1960.

Dessa siffror avslöjar att det offentliga av regeringen och bostadsstyrelsen redovisade siffermaterialet ej täcker den verkliga situationen på bostadsmarknaden. Även om man i viss utsträckning kan förklara anledningen till att nettoavgången småhus varit särskilt stark under efterkrigstiden, kvarstår det faktum att år 1962, relativt sett, färre människor bor i egna hem än tidigare. På samma gång som den förda bostadspolitiken långt ifrån lyckats häva bostadsbristen och på samma gång som vi 17 år efter andra världskrigets slut fortfarande har långa bostadsköer i landet, har bostadsstandarden i så måtto försämrats, att allt fler människor tvingats bo i flerfamiljshus och på senare år i den speciella form flerfamiljshus som benämnes höghus.

Den av statsmakterna reglerade bostadsmarknaden har inte kunnat tillgodose den kvantitativa efterfrågan och än mindre konsumenternas kvalitativa önskemål. Vederbörande byggherres intresse har kommit att på ett olyckligt sätt dominera nybebyggelsen. Den bostadslöse har måst ta den lägenhet som han blivit anvisad, både då det har varit fråga om ett höghus och ett låghus. Ingen har kunnat opponera sig. Produktionen har alltmer kommit att inrikta sig på de ur produktionstekniska och produktionsekonomiska synpunkter mer fördelaktiga höghusen. Kommunerna, staten-långgivaren och byggherrarna har i detta hänseende haft enahanda intresse. Vi har med andra ord fått en statligt låneanpassad produktion och arkitektur.

Utvecklingen mot en ökad höghusbebyggelse har särskilt markerats under de senaste åren. Under 1960 svarade exempelvis höghusen i Sverige, antingen av typ punkthus eller höga lamellhus, s. k. skivhus, för inte mindre än 36 % av flerfamiljshusproduktionen mot endast 9 % år 1950. Den kraftiga ökningen ligger nästan helt på 1950-talets senare hälft. De extrema höghusen, de med 9 eller fler fulla våningar, var sällsynta år 1950, då endast 170 lägenheter byggdes i sådana hus mot 8 300 lägenheter år 1960.

Det finns anledning att rikta uppmärksamheten på denna mot konsumenternas intresse stridande utveckling. Höghusen byggs främst för att ernå ett ökat markutnyttjande, vilket i och för sig borde leda till lägre produktionskostnader och därmed lägre hyror. Det har emellertid inte kunnat visas, att höghusen generellt sett ger lägre byggnadskostnad och stadsplanekostnad. Bebyggelser med 10—20 våningars höghus har sålunda icke resulterat i lägre hyra för bostadskonsumenter. Trots att utrymmesstandarden icke ökat och trots den starka rationaliseringen och industrialiseringen av byggmetoderna, har hyrorerna i de nybyggda fastigheterna fortsatt att öka.

Även om höghus på vissa platser kan vara en försvarbar hustyp, t. ex. då markförhållandena inte tillåter en mer utbredd lågbebyggelse eller där tomtmarkens centrala läge och därför höga pris kraftigt höjer byggnadskostna-

derna för lägre hus, är enligt vår mening den nuvarande höghusbebyggelsens omfattning föga motiverad. Det kan knappast vara försvarbart att med statliga medel och skattesubventioner animera en produktion av sådana fastigheter, helst som bostäder i dessa till sin utformning och belägenhet i realiteten är barn- och familjefientliga.

För någon tid sedan verkställdes med stöd av anslag från statens råd för byggnadsforskning en undersökning om förskolebarns lekvanor i modern bostadsbebyggelse. Det visade sig därvid, att höghusbarnet hade betydligt kortare utelektid än låghusbarnet. Barnets lekmöjligheter och moderns förutsättningar för övervakning inifrån en bostad som ligger högt upp i ett hus är direkt beroende av varandra. Modern vågar helt enkelt inte släppa ut ett litet barn som ofta fordrar kontakt med henne även under leken. Men inte endast övervakningen försvåras eller omöjliggöres från de högt belägna våningsplanen i dessa hustyper. Även barnets väg mellan bostaden och lekplatsen förlängs och barnets kontakt med hemmet försvåras. Höghusen erbjuder därför inte någon god bostadsmiljö för barnen. Och är en sådan miljö inte bra för barnen, påverkar den också den övriga familjens trygghetskänsla och uppfattning om boendet och dess miljö.

Det är troligt att koncentrationen till flerfamiljshus och höghus i efterkrigstidens bostadsproduktion icke skulle ha kommit till stånd i en fri bostadsmarknad där konsumenternas önskemål fått styra produktionsinriktningen. Vi vet genom de under senare år utförda intervjuundersökningarna om bostadsefterfrågans inriktning att en mycket stor del av befolkningen helst vill bo i egna hem. Vi har också kunnat konstatera, att i de länder där bostadsmarknaden successivt frigjorts från den statliga hyreskontrollen nyproduktionen till större delen utgjorts av egnahemsbebyggelse.

För att bostadsproduktionen skall få en sådan inriktning och sådan omfattning, att det blir jämvikt mellan tillgång och efterfrågan på marknaden och så att bostadsstandarden blir anpassad efter konsumenternas önskemål, måste statsmakterna främst inrikta sig på en friare hyrespolitik. Den successiva avveckling av hyresregleringen, som inleddes för några år sedan, bör därför enligt vår mening intensifieras. Vi föreslår för vår del att Kungl. Maj:t från och med den 1 juli 1962 skall avveckla regleringen på även andra orter än de som enligt hyresrådets uppfattning redan har ett visst överskott av lägenheter. Genom att låta hyresregleringens avveckling omfatta städer där en »bristsituation» fortfarande föreligger, erhålles en praktisk möjlighet att bedöma i vilken utsträckning det i själva verket är regleringens existens som skapar bristen. Vi förutsätter att Kungl. Maj:t därvid tar upp överläggningar med Sveriges fastighetsägareförbund, Sveriges allmännyttiga bostadsorganisation och HSB för att förmå dessa organisationer att bland sina medlemmar verka för återhållsamhet vid hyressättningen.

Bostadspolitiska organisationskommitténs förslag

Departementschefen behandlar bl. a. bostadspolitiska organisationskommitténs förslag om en förenkling och ett förtydligande av gällande lånekunskörelser och anvisningar och om en minskad bostadspolitisk organisation.

Enligt vår mening är kommitténs förslag ägnade att både förenkla och för bostadsproducenternas del förbättra den administrativa handläggningen av främst bostadslånegivningen. På vissa punkter har emellertid departementschefen, trots att vad kommittén förordat helt överensstämt med departementschefens direktiv till utredningen, avvisat förslagen. Vi vill nedan beröra några av dessa punkter.

Kommitténs förslag syftar bl. a. till att minska utrymmet för bostadsstyrelsens fria skön i fråga om beslut som innebär väsentliga ingripanden i bostadskonsumenternas, byggnadsföretagarnas och kommunernas handlingsfrihet. En betydande begränsning av bostadsstyrelsens direktivrätt föreslås därför av kommittén.

Bostadsstyrelsens direktiv och anvisningar har ofta varit ytterst svårtolkade, vilket skapat osäkerhet, framför allt för byggnadsföretagarna vid deras bedömning av de ekonomiska betingelserna för bostadsproduktionen. Därför är det ett minimikrav att man skapar fasthet i fråga om de bestämmelser som reglerar långivningen. Ur denna synpunkt är det enligt vår mening nödvändigt att bostadsstyrelsens direktivrätt begränsas så långt detta är praktiskt möjligt och överföres till Kungl. Maj:t.

Departementschefen har i stället för en överflyttning av direktivrätten från bostadsstyrelsen till Kungl. Maj:t förordat, att styrelsen så snart som möjligt företager en översyn av gällande anvisningar till låneförfattningarna. En sådan översyn är i och för sig önskvärd. Då emellertid anvisningarna har en stor betydelse för i första hand bostadsproducenterna, skulle det vara helt naturligt att den förutsatta översynen skedde i samråd med både de enskilda och s. k. allmännyttiga bostadsproducenterna. Härigenom skulle bostadsstyrelsen redan på ett tidigt stadium kunna tillgodogöra sig byggnadsföretagarnas praktiska erfarenheter. Vi vill därför föreslå att bostadsstyrelsen upprättar sina förslag till anvisningar i samråd med bostadsproducenternas organisationer och med kommunalförbunden. Först därefter bör Kungl. Maj:t fastställa och utfärda anvisningarna. Det är också önskvärt att detta arbete genomföres snarast möjligt.

I detta sammanhang vill vi gärna understryka, att de byggnadstekniska anvisningar som utfärdas av byggnadsstyrelsen och motsvarande bostadstekniska anvisningar från bostadsstyrelsen bör samordnas. Det av utredningsmannen framförda förslaget om att i en gemensam publikation utge dessa anvisningar bör om möjligt genomföras.

Kommittén föreslår bl. a., att den nuvarande kontrollen av försäljningspriset för gruppbyggda småhus skall slopas. Departementschefen anser sig icke kunna biträda detta med hänsyn till att kontrollen erfordras för att förhindra oskäliga prishöjningar.

Ett fastläggande av försäljningspriset redan vid det tidiga stadium då det interimistiska lånebeslutet fattas medför uppenbara svårigheter för byggnadsföretagarna att anpassa bebyggelsen efter de ständigt ändrade förhållanden, som inträffat under en ofta förhållandevis långt senare infallande byggnadstid. I och för sig bör det visserligen inte vara några särskilda svå-

righeter för byggnadsföretagarna att i samband med entreprenaden lämna fasta prisuppgifter. Men under byggnadstiden uppkommer ofta från de kommande köparna särskilda önskemål och dessa bör så långt möjligt är beaktas av byggherren. En sådan anpassning till konsumenternas önskemål om husens och lägenheternas individuella utformning bör av statsmakterna underlättas i stället för att förhindras genom en alltför tidig och detaljerad kontroll och fastlåsning av priset. Vi tillstyrker därför kommitténs förslag om ett slopande av den nuvarande förhandskontrollen av försäljningspriset.

Huvudansvaret för kreditvärdebedömningen förutsättes av departementschefen även i fortsättningen skola ligga hos länsbostadsnämnderna. Departementschefen vill emellertid inte gå med på kommitténs förslag om att fastställa bestämda normer för länsbostadsnämndernas ställningstagande i låneärenden inom glesbygds- och avfolkningsområden. Även om vi är klart medvetna om att det är mycket svårt att utforma sådana generella normer, vill vi dock understryka, att det knappast kan ligga i samhällets intresse att lämna statslån och därmed statliga subventioner till uppförande av bostäder i orter, där det redan finns ett visst överskott av statsbelånade fastigheter och där dessa fastigheter icke kan avyttras.

Den starka kritik som kommittén framfört gentemot den tidigare tillämpade tomtkostnadsgranskningen finns all anledning att understryka. Den har troligtvis förfelat sitt syfte och det kan ifrågasättas om granskningen över huvud taget haft någon inverkan på efterkrigstidens tomtkostnadsutveckling. Dessutom har genom bostadsstyrelsens ingripanden ansvaret för tomtkostnadsutvecklingen kommit att ligga på de statliga organen, bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnderna.

Med hänsyn till att bostadsstyrelsen sedan slutet av 1961 bemyndigats att försöksvis ompröva tomtkostnadsgranskningen efter nya riktlinjer, biträder vi departementschefens förslag att icke nu förorda någon ändring av granskningen. Tomtkostnadsgranskningens utformning är emellertid en för både bostadsproducenter och konsumenter viktig fråga. Vi anser därför att Kungl. Maj:t bör, sedan försöksverksamheten avslutats, redovisa resultaten härav inför riksdagen och framlägga de förslag till ändringar i granskningen, som försöksverksamheten kan föranleda.

Bostadsstyrelsen har i detta sammanhang tagit upp frågan om åtgärder i syfte att underlätta för kommunerna att inköpa saneringsfastigheter. Styrelsen ifrågasätter sålunda om inte en kommun för inköp av saneringsfastighet, på vilken kommunen förbinder sig att uppföra ny byggnad som kan statsbelånas, skall kunna erhålla förskott på statslånet. Departementschefen förutsätter att bostadsstyrelsen närmare skall utreda detta förslag och återkomma i ämnet.

Ett realiserande av bostadsstyrelsens grundtanke kan få synnerligen vittgående följder. Bakom förslaget kan icke ligga annat än tanken att kommunerna genom statslån skall före andra köpare beredas möjligheter att förvärva saneringsfastigheter och därmed successivt kunna socialisera mark

och fastigheter inom städerna. En sådan belåning skulle f. ö. kunna blockera produktion, som eljest skulle komma i gång. Vi motsätter oss bestämt en sådan ordning.

Departementschefen har icke velat godtaga kommitténs förslag om att slopa de produktionskostnadsberäkningar, som nu ligger till grund för hyresättning beträffande hus som uppföres av enskilda byggnadsföretagare. Som skäl härför anföres, att det icke utan en beräkning av produktionskostnaderna går att taga hänsyn till förefintliga variationer i fråga om standard och kostnader mellan olika hus. Denna ståndpunkt är inkonsekvent. Mer än två tredjedelar av den nuvarande bostadsproduktionen utföres redan för närvarande utan sådana beräkningar. Sedan flera år tillbaka har nämligen hyreskontrollen för av kommuner och s. k. allmännyttiga företag förvaltade lägenheter slopats. Resultatet av ett system med produktionskostnadsberäkningar blir också lätt att intresset för ett produktionsförbilligande minskas. Intill dess en fullständig avveckling av hyreskontrollen sker bör det vara möjligt att låta den s. k. allmännyttiga bostadsproduktionen bli normgivande vid länsbostadsnämndernas hyressättning även i fråga om enskilt byggda flerfamiljshus.

Detta aktualiserar önskemålet att få klarhet i vilka normer som de s. k. allmännyttiga och kooperativa företagen använder vid sin hyressättning. Varken långgivaren — statsmakterna — eller bostadskonsumenter har hittills fått någon samlad överblick över det verkliga hyresläget i de berörda företagens bostäder. Vi vill därför återkomma till det förslag som vi tidigare framställt, innebärande att de såsom allmännyttiga betecknade bostadsföretagen skall åläggas redovisningsskyldighet för sina fonder, dessas storlek och successiva uppbyggnad samt de för fonduppbyggnaden tillämpade principerna, ävensom för den hyressättning som tillämpas i företagen. Härigenom erhåller bostadskonsumenten en önskvärd insyn i de företag som till övervägande del finansieras över statens budget, alltså med bostadskonsumenternas skattepengar.

Utan närmare motivering har departementschefen avvisat förslaget att borttaga storleksgränsen om 125 kvm för egna hem. Ett slopande av denna gräns innebär enligt vår mening betydande fördelar, inte bara därigenom att handläggningen av låneärendena kan förenklas utan främst genom att man bättre kan tillgodose konsumenten-småhusägarens speciella behov. Det är betydelsefullt att lånereglerna inte får en sådan utformning, att de motverkar möjligheterna att tillgodose konsumentintresset.

Vad beträffar den bostadspolitiska organisationen delar departementschefen kommitténs mening att bostadsstyrelsen bör bibehållas. Han drar emellertid inte de organisatoriska konsekvenserna av de förslag till decentralisering av en betydande del av bostadsstyrelsens nuvarande verksamhet, som han i andra sammanhang förordat.

Även vi anser, att det under den tid den nuvarande utformningen av det statliga bidragssystemet till bostadsbyggandet bibehålles är nödvändigt att ha en fristående bostadspolitisk centralorganisation. Men det bör räcka med

en krympt bostadsstyrelse med betydligt reducerade arbetsuppgifter i förhållande till den nuvarande.

Vi ansluter oss i huvudsak till kommitténs förslag till reduktion av organisationen för styrelsen. Bostadsstyrelsen skulle härigenom komma att omfatta två byråer, en för administration och ledande arbetsuppgifter och en för utredande och planerande uppgifter, vilka skulle ledas av en generaldirektör. Bostadsstyrelsen har för närvarande, förutom verkets chef, 215 befattningar på sin personalplan. Kommittén har med utgångspunkt från sina förslag ansett, att styrelsen kan fullgöra sina arbetsuppgifter med omkring 100 befattningshavare. För vår del är vi icke beredda att gå så långt i nedskärning med hänsyn till att vi icke ansett oss kunna biträda samtliga kommitténs organisationsförslag. En mycket betydande reduktion av antalet befattningshavare synes oss dock starkt motiverad.

För en närmare bedömning av omfattningen av bostadsstyrelsen organisation bör, sedan statsmakterna tagit ställning till den nu förordade successiva minskningen av bostadsstyrelsens arbetsuppgifter, en särskild delegation för omorganisationsfrågorna tillsättas. I likhet med kommittén anser vi, att denna bör få i uppdrag att efter förhandlingar med personalorganisationen framlägga ett detaljerat förslag beträffande den redovisade bostadsstyrelsens personaluppsättning och behovet av personalförstärkningar hos de övriga myndigheterna. I delegationens uppdrag bör likaså ingå att vidtaga åtgärder för en omplacering av den friställda personalen.

Vi förutsätter att Kungl. Maj:t bör kunna få delegationens förslag i så god tid att Kungl. Maj:t kan förelägga riksdagen förslag om definitiv organisation för bostadsstyrelsen instundande höst. Det blir då möjligt att låta den nya organisationen successivt träda i kraft fr. o. m. den 1 januari 1963.

Vår bedömning ovan av den nödiga organisationsapparaten för bostadsstyrelsens del bygger på förutsättningen att bostadslånegivningen även i fortsättningen skall handhas av bostadsstyrelsen. Vi kommer emellertid nedan att framlägga förslag om övergång till ett kreditgarantisystem. Skulle detta förslag godtagas av riksdagen kommer även bostadsstyrelsens organisation att påverkas härav. De vanligaste kreditinstituten kommer då att övertaga vissa delar av bostadsstyrelsens och länsbostadsnämndernas arbete. I vilken utsträckning detta kommer att ske är självfallet svårt att redan nu i detalj ange.

Mot bakgrunden av vårt förslag om kreditgarantisystem föreslår vi dock, att anslaget till övrig icke-ordinarie personal i bostadsstyrelsen sänkes med 1,2 milj. kronor och att nuvarande anslag till länsbostadsnämnderna reduceras med 600 000 kronor. Omkostnadsanslagen bör i samband härmed minskas med 400 000 resp. 150 000 kronor. Besparingen på nämnda anslag för budgetåret 1962/63 skulle då bli 2 350 000 kronor.

Ränteftergifter å vissa bostadslån m. m.

Statsmakternas kostnader för ränteftergifter på s. k. underliggande lån beräknas ytterligare stiga med 40 milj. kronor nästa budgetår utan att nå-

gon som helst förändring i ränteläget inträffat. Våra tidigare uttalanden om att statens kostnader för varje ny årgång skulle stiga med cirka 45 milj. kronor om året har alltså visat sig realistiska.

Anledningen till den starka kostnadsökningen på detta område ligger bl. a. i att systemet med räntegaranti inte anpassat sig till de förändringar i ränte- och kostnadsläget som inträtt sedan det infördes. Staten har inte heller fullföljt sin ursprungliga tanke att låta räntegarantien upphöra för fastigheter som åtnjutit denna under 10 år. Härigenom har de generella subventionerna bidragit till att vidmakthålla den fortgående hyressplittningen mellan olika lägenheter av i stort sett samma standard som föranledes av — jämte hyresregleringen — de starkt ökade produktionskostnaderna. De generella subventionernas utformning förvärrar med andra ord orättvisorna mellan hyresgästerna. Den hyresgäst som ofta av en slump fått en lägenhet i tidigare byggd fastighet har åtnjutit ett oproportionerligt stort statligt stöd. Den hyresspridning som under de 20 åren 1942—1962 vuxit fram mellan de lägenheter som byggts under denna tid har varit allmänt känd sedan flera år tillbaka. Man har självfallet inte kunnat dölja, att en familj som flyttat in i en 3-rumslägenhet i ett under år 1960 byggt hus fått erlägga cirka 45 kronor per kvm våningsyta och år i grundhyra, medan en familj som bor i en våning av samma standard i en 1951 uppförd fastighet endast behöver betala 33 kronor per kvm.

Bostadsstyrelsen har numera redovisat en under föregående år gjord undersökning rörande hyresnivån i hus, uppförda olika år. Undersökningen vitsordar att hyresskillnaderna är stora. Det är emellertid angeläget att denna undersökning, som har gjorts på ett mycket litet material, snabbt fullföljes med en mera brett upplagd undersökning. Denna bör ligga till grund för den blivande översyn av de generella subventionerna som skall göras i samband med den av departementschefen föreslagna utredningen om familjebostadsbidragens utformning.

För vår del vill vi uttala vår stora tillfredsställelse över att regeringen nu godtagit vår under flera år framförda tanke, att bostadsstödet åt barnfamiljerna skall utgå i första hand i form av inkomstprövade bostadsbidrag av mera efterfrågestödjande art i stället för i form av generella subventioner. Vi förutsätter att denna för bostadspolitikens framtida utformning ytterligt viktiga utredning snarast tillsättes och att den genomföres med så stor skyndsamhet att förslag, grundade på utredningsresultaten, kan läggas fram redan våren 1963.

Intill dess utredningen givit resultat vidhåller vi likväl, att man provisoriskt, genom förändringar av räntegarantiens storlek för olika produktionsårgångar, bör söka minska de hyresskillnader som nu finns. Vi föreslår därför i första hand, att räntegarantien skall upphöra att gälla för alla fastigheter som har åtnjutit sådan garanti i tio år eller därutöver. Detta innebär att garantien under nästa budgetår bör upphöra för alla hus som färdigställts senast budgetåret 1952/53. För de fastigheter som därefter uppförts eller påbörjats före utgången av 1957 föreslår vi, att räntegarantien

skall grundas på en räntesats av 5 % och för fastigheter påbörjade 1958 eller senare på en räntesats av 4,5 %. Ränteeftergiften bör avse räntor som hänför sig till tiden fr. o. m. den 1 januari 1962. Den föreslagna skillnaden mellan lån avseende hus påbörjade före resp. fr. o. m. den 1 januari 1958 motiveras av att för de innan denna dag påbörjade husen betalas en procent lägre ränta å det statliga tertiärlånet.

De av oss föreslagna ändringarna i fråga om räntegarantier kan beräknas minska statsutgifterna med 195 milj. kr. för budgetåret 1962/63 och med 215 milj. kr. påföljande budgetår.

Pensionärsbostadsbidragen

Enligt beslut vid 1958 års riksdag utgår under vissa villkor pensionärsbostadsbidrag till mindre bemedlade åldringar och därmed jämförliga personer (KK den 29 augusti 1958 nr 483). Pensionärsbostadsbidraget utgår som löpande bidrag, och dess storlek — visst belopp per lägenhet — bestäms med hänsyn till antalet skattekronor per kommuninvånare. För att pensionärsbostadsbidrag skall utgå kräves bl. a., att lägenheten efter ny- eller ombyggnad färdigställts tidigast den 1 juli 1946 samt att den är inrymd i flerfamiljshus, för vilket tertiär- eller tilläggs lån eller statlig ränteeftergift beviljats. Vidare föreskrives vissa villkor angående lägenhetens standard m. m.

Vid övergången från ett system med statsbidrag till uppförande av pensionärshem till det nuvarande med ett löpande pensionärsbostadsbidrag eftersträvdes likformighet i förhållande till familjebostadsbidraget. I flera avseenden gäller också likartade bestämmelser. Emellertid kvarstår betydande olikheter. Dessa bör enligt vår mening snarast upphöra för att pensionärerna skall ernå en relativ jämställdhet med dem som är berättigade till familjebostadsbidrag.

Det synes oss sålunda icke finnas skäl att i bestämmelserna om pensionärsbostadsbidrag kräva, att lägenheten skall vara färdigställd tidigast den 1 juli 1946, när motsvarande tidpunkt i fråga om familjebostadsbidrag är den 1 januari 1942. Vidare gäller för rätt till erhållande av pensionärsbostadsbidrag att lägenheten är inrymd i flerfamiljshus, för vilket tertiär- eller tilläggs lån eller statlig ränteeftergift beviljats. Motsvarande villkor återfinns inte i bestämmelserna om familjebostadsbidrag.

I avvaktan på förslag från den aviserade utredningen om översyn av familjebostadsbidragens utformning synes årets riksdag böra besluta sådana ändringar i bestämmelserna om rätt till erhållande av pensionärsbostadsbidrag, att överensstämmelse ernås med vad som gäller beträffande familjebostadsbidrag.

Bostadsbyggandets omfattning

För nästa budgetår föreslås en ökning av bostadsbyggandet från 70 000 till 75 000 lägenheter. Härvid åberopas bl. a. den efterfrågeprognos som bostadsbyggnadsutredningen framlade i oktober 1961. Några möjligheter att

dra säkra slutsatser av denna undersökning torde dock knappast finnas. Utredningen har ur statistiska synpunkter starkt kritiserats, i synnerhet av konjunkturinstitutet som anser att utredningen är bristfällig och prognoserna därför dåliga. Institutet säger bl. a.:

Institutet kan icke underlåta att uttrycka sin förvåning över att man över huvud taget satsat resurser på att omedelbart före framkomsten av resultatet av 1960 års folk- och bostadsräkning göra prognoser av bostadsbyggnadsbehovet.

Vidare säger institutet,

att det i sitt remissvar inte närmare tagit upp utredningens förslag till siffermässig granskning utan i första hand velat belysa vissa brister i utredningens tillvägagångssätt. Institutet har vid tidigare tillfällen — se speciellt institutets remiss till långtidsutredningen 1955 — haft anledning att påtala det demagogiska sätt på vilket offentliga utredningar alltför ofta jonglerar med begreppet »behov». Behov i meningen efterfrågan är när det gäller nyttigheter som säljes till ett visst marknadspris något kvantitativt sett helt obestämt så länge man icke preciserat till vilket pris som nyttigheten i fråga skall ställas till förfogande.

För vår del anser vi det vanskligt att på grundval av utredningens resultat göra något uttalande om den reella bostadsefterfrågan på längre sikt. Så mycket står emellertid klart, att tillgången på bostäder vid nuvarande av statsmakterna fixerade prisläge är för lågt i förhållande till efterfrågan. Detta framgår ju inte minst av att de officiella bostadsköerna, framför allt i de expanderande tätorterna, under senaste året visat en tendens att öka.

Förekomsten av dessa bostadsköer är till en del en följd av de demografiska förändringarna, av immigration, urbanisering, stegrad realinkomst och högre hushållskvoter och till en del en följd av att bostadsmarknaden reglerats icke av priset utan av statliga ingripanden i form av hyresreglering och hyreskontroll. För vår del är vi övertygade om att bostadsmarknadens desorganisation i väsentlig utsträckning är en direkt följd av att den statliga regleringen bibehållits så länge. Härigenom har de verkliga byggnadskostnaderna fjärmats från bostadskonsumenternas verkliga förutsättningar och önskemål när det gäller att göra ekonomiska uppoffringar och insatser för att anskaffa en god bostad. Inte minst mot denna bakgrund anser vi det omöjligt att nu ange någon definitiv siffra för bostadsproduktionens erforderliga omfattning under nästa budgetår. Det av regeringen uppställda målet 75 000 lägenheter är, vid bibehållen reglering, sannolikt nödvändigt att överskrida för att bostadsbristen skall kunna avvecklas, men det är ej heller uteslutet att det i en fri hyresmarknad skulle befinnas vara för högt satt. Det är här dessutom i stor utsträckning fråga om en avvägning mellan olika investeringsanspråk. Skulle det visa sig att kapitalmarknaden lämnar större utrymme än vad finansministern nu har föreställt sig i sin mycket preliminära bedömning av konjunkturutsikterna för nästa budgetår, kan detta påverka bostadsbyggandets storlek.

Gemensam låneförfattning för flerfamiljshus och nybyggda småhus

Departementschefen har tillstyrkt ett av bostadsstyrelsen framlagt förslag om att reglerna för lån till småhus skall ändras så att de överensstämmer med vad som nu gäller för belåning av flerfamiljshus och att en gemensam lånekungörelse skall utfärdas. I den diskussion som har föregått detta förslag har bl. a. gjorts gällande, att de nuvarande lånebestämmelserna på ett oriktigt sätt påverkar bostadsbyggandets inriktning till nackdel för uppförande av friliggande småhus. Det är inte uteslutet att så varit fallet. Däremot kan starkt ifrågasättas om de nu förordade lånereglerna kommer att befrämja det traditionella egnahemsbyggandet. I realiteten innebär egentligen förslaget endast att kommuner och s. k. allmännyttiga bostadsföretag i fortsättningen kan bygga friliggande småhus för uthyrning med 100 % belåning. Hittills har denna möjlighet inte funnits annat än för rad- och kedjehus. Vidare beredes kooperativa företag eller enskilda företag, som erhåller garantier från AB Byggnadskredit, tillfälle att uppföra egnahem för upplåtelse med bostadsrätt med en belåning av 95 %. Gränsen för en enskild egnahemsägare, som själv vill bygga och äga sin fastighet, ligger däremot kvar vid 90 %. En dylik ordning måste anses i högsta grad orättvis gentemot den enskilde lånesökanden. Produktionen av friliggande småhus kan genom lånereglernas utformning komma att inriktas på »bostadsrättssmåhus» eller på småhus avsedda för uthyrning i stället för på egnahem. De statliga lånevillkoren urholkar sålunda möjligheterna till ett ökat egnahemsbyggande i traditionell mening.

Differentierade övre belåningsgränser skulle dessutom leda till tekniska komplikationer i de fall det blir fråga om överlåtelse av ett småhus som byggts av ett s. k. allmännyttigt bostadsföretag för uthyrning till en enskild. En sådan utveckling finns det all anledning att stödja. Det torde emellertid komma att innebära att belåningsformen måste ändras under lånets förvaltningsperiod. Egnahemsägaren måste vid ett sådant förvärv erlagga minst 10 % av belåningsvärdet till staten. Köper däremot ett s. k. allmännyttigt företag ett eget hem av en enskild person, erhåller företaget lån av staten för detta förvärv med det belopp som ligger mellan 90 % och 100 % av belåningsvärdet.

Enligt vår uppfattning bör icke de enskilda egnahemsägarna diskrimineras i lånehanvändning i förhållande till de s. k. allmännyttiga företagen. En teknisk sammanslagning av de båda kungörelserna till en enhetlig lånekungörelse kan visserligen vara befogad, men det är inte nödvändigt att samma lånegränser oundgängligen skall gälla för flerfamiljshus som enfamiljshus. Vi föreslår därför att den övre belåningsgränsen för uppförande av friliggande småhus skall fastställas till 90 % av belåningsvärdet, oavsett byggherre. För rad- och kedjehus bör däremot gälla samma lånegränser som för flerfamiljshus.

Ränta å statliga lån

Tertiärlåneränta. I enlighet med av oss tidigare framförda förslag förordar vi, att räntan på tertiärlånen skall i princip grunda sig på en räntesats av 5,5 %. Enligt vår mening borde också en tertiärlåneränta på 5,5 % tillämpas på alla tidigare utlämnade återstående tertiärlån. Då emellertid tertiärlånen är bundna för hus påbörjade före utgången av 1957 till 3 % för en tid av 30 år, är det nu omöjligt att höja räntan för andra lån än dem som avser hus påbörjade efter denna tidpunkt. Vi har låtit detta förhållande påverka vårt ställningstagande i vad avser avvecklingen av räntegarantien för fastigheter påbörjade före den 1 januari 1958.

Även en tertiärlåneränta på 5,5 % innefattar en icke obetydlig subvention, som är högre för vissa företag än för andra. Skillnaden i subventionen till olika företagstyper hänför sig till att tertiärlån över 85 % av belåningsvärdet endast lämnas till vissa kategorier låntagare, nämligen kommuner, s. k. allmännyttiga bostadsföretag och kooperativa företag. Det kan inte vara rimligt att subventionerna utgår med olika belopp till olika hyresgäster enbart beroende av huruvida de nödgas bo i en lägenhet producerad av de privilegierade företagen eller av de enskilda bostadsbyggarna. För att åstadkomma en utjämning av boendekostnaderna för dessa båda kategorier och för att stimulera till konkurrens mellan de olika produktionsformerna på något så när lika villkor föreslår vi, att tertiärlån som lämnas utöver 85 % av belåningsvärdet skall löpa med högre ränta. Tills vidare vill vi nöja oss med 6 %. Ränthöjningen motiveras ytterligare av den rätt till fri hyressättning, till skattefria avsättningar till fonder samt till schablon-taxering som dessa företag åtnjuter. Dessa förmåner är nämligen ägnade att skapa särskilda tillgångar hos de sålunda privilegierade företagen.

Statsfinansiellt betyder vårt förslag en inkomstökning för budgetåret 1962/63 på 25 milj. kr. och för 1963/64 på 33 milj.

Egnahemslåneräntan. Sedan bestämmelserna angående statliga lån till egnahem överförts till tertiärlånekungörelsen, bör enligt vår mening samma räntesats gälla för egnahemslånet som för tertiärlån upp till 85 %, alltså 5,5 %. Intill dess bör emellertid räntan sättas till 5 %. Denna skillnad motiveras av att räntegarantien hittills avsett lån upp till 50 % av lånevärdet för egnahem mot 70 % för flerfamiljshus. Ökningen av statens ränteinkomster skulle härigenom bli 12 milj. kr. för budgetåret 1962/63 och 16 milj. för 1963/64.

Räntan å bostadsförbättringslån. I överensstämmelse med förslaget om en höjning av räntan på tertiärlån förordar vi även att räntesatsen för bostadsförbättringslånen höjes, nämligen till 5 %. Detta beräknas leda till en inkomstökning å 2 milj. kronor för vart och ett av budgetåren 1962/63 och 1963/64.

Ränta å s. k. reaktiverade tillägglån. Vid 1961 års riksdag beslöts, att de under åren 1957 och 1959 reaktiverade tillägglånen skulle förräntas efter 4 % och amorteras under 25 år, räknat från 1 juli 1961. Liksom tidigare år anser vi nu, att räntan bör vara densamma som vi förordat för tertiärlån

upp till 85 % av lånevärdet eller 5,5 %. Ränthöjningen bör avse tid fr. o. m. den 1 januari 1962. För statens del innebär denna av oss förordade ränta en inkomstökning på ca 14 milj. kr. budgetåret 1962/63 och 13 milj. kr. budgetåret 1963/64.

Samma villkor bör gälla de återstående beloppen av de 1953 reaktiverade tilläggslånen. Genom höjningen av räntesatsen skulle staten erhålla en inkomstökning under de närmaste budgetåren på ca 2 milj. kr. om året.

Vad angår övriga tilläggslån föreslår vi amorterings- och förräntnings-skyldighet beträffande dem som avser hus påbörjade före utgången av 1957. Även här vill vi alltså göra skillnad mellan hus för vilka tertiärlåneräntan är bunden till 3 % och dem som blir belastade med högre tertiärlåneränta. Vi föreslår även här en räntesats på 5,5 %. Amorteringstiden föreslås till 25 år. Räntevinsten kan därigenom beräknas till 18 milj. kr. för 1962/63 och 17 milj. kr. för 1963/64.

Sedan 1960 års riksdag beslutat, att kapitalsubventioner ej längre skall utgå till nyproducerade egna hem, finner vi anledning att ta upp frågan om förräntning och amortering även beträffande räntefria stående delar av egna hemslån. Vi föreslår, att sådana räntefria stående delar som beviljats under tiden 1948—1 juli 1953 skall fr. o. m. 1 juli 1962 förräntas och amorteras till hälften av det beviljade beloppet. Räntan bör fastställas till 4 % och amorteringstiden till 25 år. Räntheinkomsterna kan beräknas till ca 3 milj. kr. 1962/63 och 7 milj. kr. 1963/64.

Lånegränser m. m.

Vi har ovan berört departementschefens förslag att i fortsättningen tillämpa samma bestämmelser i fråga om utlåning till egna hem som beträffande lån till flerfamiljshus och sålunda låta statens generella subventioner utgå med väsentligt högre belopp för sådana småhus som för uthyrning produceras av s. k. allmännyttiga företag, kommuner och kooperativa företag än för rena egna hem. Någon hänsyn har här alltså inte tagits till att det erfarenhetsmässigt visat sig, att vid byggande av flerfamiljshus de s. k. allmännyttiga bostadsföretagen trots den högre statliga subventionen icke kunnat bygga lägenheter till lägre pris än den enskilda företagsamheten. Regeringen vill alltså fortsätta med en favorisering, som innebär att kapitalresurserna inte får sin bästa användning, att bostadsproduktionen blir mindre än vad som eljest kan bli fallet och att de boende får betala för höga hyror.

I och för sig vore det motiverat att för flerfamiljshusen fr. o. m. den 1 juli 1962 generellt fastställa en högsta lånegräns på 85 %, oavsett företagstyp. Det är emellertid möjligt att en sådan åtgärd skulle medföra påtagliga produktionssvårigheter för de företag som tidigare kommit i åtnjutande av 100 %-ig belåning. Vi vill därför förorda en successiv nedskärning av belåningsgränserna för kommunalägda, kooperativa och s. k. allmännyttiga bostadsföretag. Vi föreslår, att de s. k. allmännyttiga och kommunala bostadsföretagen tills vidare skall få tertiärlån upp till 95 % av belåningsvärdet mot nu gällande 100 % och kooperativa företag upp till 90 % mot nu gäl-

lande 95 %; utom flerfamiljshus bör detta gälla rad- och kedjehus. Vidare bör amorterings- och förräntningsvillkoren för sådan del av tertiärlånet som ligger över 85 % skärpas. Vi har redan ovan förordat en ränta på 6 % på den del av tertiärlånet som ligger ovan 85 % av belåningsvärdet. Amorteringstiden för denna del av lånet synes oss böra sättas till 25 år.

Beträffande egnahem bör som vi tidigare anfört medgivnas belåning upp till 90 % oavsett byggnadsföretagare.

Kreditgarantisystemet

Beträffande kreditgarantisystemet anförde vi föregående år följande:

I särskild motion år 1960 yrkade vi, att riksdagen måtte besluta om en övergång till ett kreditgarantisystem, både för flerfamiljshus och egnahem. Besparingsutredningen förordade på sin tid främst med hänsyn till behovet av att förenkla den bostadspolitiska administrationen en utredning i frågan. Spörsmålet har också vid upprepade tillfällen behandlats i riksdagen bl. a. med anledning av från oss framförda förslag. Riksdagen har ställt sig i princip positiv till en sådan övergång och uttalade sig senast år 1959 för en undersökning om möjligheterna att på småhusområdet övergå till ett kreditgarantisystem i stället för statliga lån. I statsverkspropositionen föreslår departementschefen nu att denna undersökning skall anstå med hänsyn till bostadsbyggnadsutredningen. Vi kan inte godtaga detta motiv och vill erinra om att bostadsbyggnadsutredningens uppdrag uttryckligen icke omfattar frågan om bostadsbyggandets finansiering och det därmed nära sammanhängande spörsmålet om statens stöd till bostadsförsörjningen. Utredningens uppgift synes enligt direktiven främst vara inriktad på att få grepp om den framtida bostadsefterfrågan och dess lokalisering samt att få klarlagt bostadsbehoven för särskilda grupper, såsom barnfamiljer och åldringar, samt föreslå olika åtgärder för en planmässig och snabb förbättring av bostadsförhållandena för dessa särskilt betalningssvaga grupper.

Enligt vår uppfattning synes vidare redan nu ett sådant utredningsmaterial föreligga att det är möjligt att med utgången av juni månad 1960 ersätta det nuvarande lånesystemet med ett kreditgarantisystem. Vi vill här erinra om den inom socialdepartementet utarbetade promemorian av den 5 december 1958 om en övergång till kreditgarantisystem för egnahemsbelåning. Enligt denna bör statlig garanti lämnas kollektivt och omfatta vissa allmänna förlustrisker. Härigenom kan undvikas den omgång, som en individuell prövning i varje enskilt fall medför. En självrisk omfattande 5 000 kr. per lån bör långivaren själv kunna stå för. Systemet medför att hela låneprövningen kan överföras från de statliga organen till sparbankerna, varigenom en betydande lättnad i det statliga administrativa arbete som nu belastar bostadsstyrelsen och dess lokalorgan undviks. Vi anser för vår del den förordade anordningen praktisk och yrkar ett försöksvis tillämpande av densamma ifråga om egnahemsbyggandet.

Även för flerfamiljshus bör enligt vår mening kreditgarantisystemet tillämpas. I avbidan på närmare erfarenheter om hur den kollektiva kreditgarantigivningen kommer att utfalla beträffande egnahemmen anser vi det lämpligt att i fråga om flerfamiljshusen kreditgarantien lämnas efter individuell prövning.

Givetvis måste en övergång till kreditgarantisystemet innebära att de kreditinstitut som skall tillhandahålla lånen har motsvarande möjlighet till

upplåning på den allmänna kapitalmarknaden. Detta förutsätter en motsvarande minskning av statens egen upplåning.

Eftersom staten genom utlämnande av kreditgarantier ikläder sig ekonomiska risker, anser vi det som nämnt skäligt upplägga en riskfond genom att låntagaren vid lånets lyftande avkräves en engångsavgift om 1/2 % av lånebeloppet.

Vi vidhåller detta förslag och noterar med en viss tillfredsställelse, att departementschefen i årets statsverksproposition anför att en förnyad undersökning om möjligheterna att övergå till ett system med kreditgaranti kan bli aktuell när bostadsbyggnadsutredningen slutfört sitt arbete.

Förvaltningsavgift

För täckande av kostnaderna för den organisation som fordras i samband med utgivningen av statliga lån föreslår vi, att en särskild förvaltningsavgift skall uttagas. En sådan engångsavgift bör, om det ovan av oss förordade kreditgarantisystemet införes, anses som en riskpremie och vid fortsatt statlig långivning utgöra ett bidrag till täckande av omkostnaderna i samband med långivningen. I överensstämmelse med det av byggnadslåneutredningen på sin tid framlagda förslaget förordar vi att avgiften skall sättas till 0,5 %. Härigenom skulle staten tillföras en inkomst på cirka 4 milj. kronor per år.

Vi åberopar det anförda och hemställer,

att riksdagen måtte

A. 1) besluta, att hyresregleringens avveckling skall — sedan överläggningar upptagits med Sveriges fastighetsägareförbund, Sveriges allmännyttiga bostadsorganisation och HSB för att förmå dessa organisationer att verka för återhållsamhet vid hyressättningen — omfatta även städer där en »bristsituation» fortfarande råder;

2) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att Kungl. Maj:t, sedan försöksverksamheten i fråga om tomtkostnadsgranskningen slutförts, måtte för riksdagen redovisa resultatet härav samt föreslå de ändringar i granskningen som försöksverksamheten kan föranleda;

3) uttala, att förskott å statslån icke skall utgå till kommun för inköp av saneringsfastighet;

4) besluta, att de såsom allmännyttiga betecknade bostadsföretagen skall åläggas redovisningsskyldighet för sina fonder, dessas storlek och successiva uppbyggnad samt de för fonduppbyggnaden tillämpade principerna;

5) besluta, att en särskild delegation skall tillsättas för att — efter förhandlingar med vederbörande personalorganisationer — utarbeta och framlägga förslag rörande personalbehovet och personaluppsättningen inom bostadsstyrelsen;

B. besluta,

1) att den statliga bostadslångivningen fr. o. m. den 1 juli 1962 skall ersättas av ett kreditgarantisystem;

2) att i anledning därav varken preliminära beslut skall meddelas angående lån från lånefonden för bostadsbyggande eller anslag anvisas till samma fond från nämnda datum;

3) att för erhållande av kreditgaranti en engångsavgift av 0,5 % skall erläggas;

4) att räntegarantien skall upphöra, då den tidigare fastställda giltighetstiden å tio år utgått;

5) att räntegaranti, avseende räntor å underliggande lån som hänför sig till tiden fr. o. m. den 1 januari 1962, skall grundas på en räntesats av 5 % vad avser hus påbörjade före den 1 januari 1958 och en räntesats på 4,5 % vad avser senare påbörjade hus;

6) att egnahemslån och förbättringslån avseende hus som påbörjats fr. o. m. den 1 januari 1958 skall för tid fr. o. m. den 1 januari 1962 förräntas efter en räntesats av 5 %;

7) att tertiärlån mellan 70 och 85 % av belåningsvärdet för hus påbörjade fr. o. m. den 1 januari 1958 skall för tid fr. o. m. 1 januari 1962 förräntas efter en räntesats av 5,5 %;

8) att tertiärlån till den del de överstiger 85 % av belåningsvärdet för hus påbörjade fr. o. m. den 1 januari 1958 skall för tid fr. o. m. den 1 januari 1962 förräntas efter en räntesats av 6 %;

9) att de tilläggs lån, som enligt beslut av 1953, 1957 och 1959 års riksdagar gjorts amorteringspliktiga, skall för tid fr. o. m. den 1 januari 1962 förräntas efter en räntesats av 5,5 %;

10) att de tilläggs lån, som avser hus påbörjade före den 1 januari 1958, skall till den del de icke på grund av tidigare riksdagsbeslut redan är amorteringspliktiga bli ränte- och amorteringspliktiga fr. o. m. den 1 juli 1962 efter en räntesats av 5,5 % och med en amorteringstid av 25 år;

11) att pensionärsbostadsbidrag skall utgå där bostaden är inrymd i hus färdigställt tidigast den 1 januari 1942, därest bostaden uppfyller nu gällande standardkrav;

12) att räntefria stående delar av egnahemslån, som beviljats under tiden 1948—1 juli 1953, skall fr. o. m. den 1 juli 1962 förräntas och amorteras till hälften av det beviljade beloppet efter en räntesats av 4 % och med en amorteringstid av 25 år;

13) att godkänna följande avlöningsstat för bostadsstyrelsen att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1962/63:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	1 129 500
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, förslagsvis	30 300
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	1 002 400
4. Ersättningar till experter och sakkunniga, förslagsvis	85 000
5. Rörligt tillägg, förslagsvis	964 200
6. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, förslagsvis	66 600

Summa kronor 3 278 000

14) att till *Bostadsstyrelsen*: *Avlöningar* för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 3 278 000 kronor;

15) att till *Bostadsstyrelsen*: *Omkostnader* för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 450 000 kronor;

16) att godkänna följande avlöningsstat för länsbostadsnämnderna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1962/63;

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	1 129 200
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, förslagsvis	127 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	2 544 800
4. Ersättningar till experter och sakkunniga, förslagsvis	280 000
5. Rörligt tillägg, förslagsvis	1 282 000
6. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, förslagsvis	85 000

Summa kronor 5 448 000

17) att till *Länsbostadsnämnderna*: *Avlöningar* för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 5 448 000 kronor;

18) att till *Länsbostadsnämnderna*: *Omkostnader* för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 701 000 kronor;

19) att till *Kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter å vissa bostadsbyggnadslån* för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 105 000 000 kronor; samt

C. om förslagen under B. 1)–3) ovan icke vinner riksdagens bifall besluta

1) att tertiärlån, till vilka tillstånd lämnas tidigast den 1 juli 1962, skall beviljas upp till 85 % av den totala produk-

tionskostnaden mot enbart inteckningssäkerhet, oavsett förvaltningsformerna, upp till 95 % för s. k. allmännyttiga företag mot kommunal borgen och upp till 90 % för kooperativa och enskilda företag mot borgen av kommun, industri-företag eller annat företag av motsvarande ekonomisk styrka, samt till den del de överstiger 85 % av belåningsvärdet amorteras på 25 år;

2) att tertiärlån till egnahem skall beviljas upp till 90 % av lånevärdet oavsett företagsform;

3) att vid utgivande av statliga bostadslån en förvaltningsavgift om 0,5 % skall uttagas i samband med lånets utbetalande;

4) medgiva, att under budgetåret 1962/63 preliminära beslut om lån, som skall utgå från lånefonden för bostadsbyg-gande, må meddelas intill ett belopp av 1 050 000 000 kronor;

D. i övrigt beakta vad i motionen anförts.

Stockholm den 26 januari 1962

Gunnar Heckscher

T. G. von Seth

Leif Cassel

Tage Magnusson

Ernst V. Staxäng

Eric Nilsson

Karin Wetterström

Rolf Eliasson

Carl Östlund